1908
ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.
Ամսական ՄԷԿ րուբլի
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Ամերիկա տարեկան . . . 6 դօլար
Եւրօպա » . . . 30 ֆրանկ
Պարսկաստան » . . . 10 րուբլի
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել . . . . 40 կոպ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ
Հայոց Դրամատիկական խմբի ղեկավարութեամբ
Յ. ԱԲԵԼԵԱՆԻ և Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ
Ձմեռային 1908—1909 թատերաշրջան
Գործունէութեան վայրեր (ըստ նոր ծրագրի)—Թիւրքիա (Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Բրուսսա և Զմիւռնիա)։ Եգիպտոս (Ալէքսանդրիա և Կահիրէ)։ Ռումինիա և Բօլգարիա. (Բուխարեստ, Ֆիլիպպէ, Ռուսչուկ, Վառնա, Կօնստանցա և այլն)։ Ռուսաստան (Օդեսսա, Պետերբուրգ, Մոսկվա, Ռոստով Դոնի վրա, Նոր Նախիջեւան, Եկատերինօդար, Արմաւիր, Աստրախան։ Կովկաս և Անդրկասպեան երկիր։
Րէպէրտուար (Թիւրքիայի, Եգիպտոսի, Բօլգարիայի և Ռուսաստանի համար). Օթէլլօ՝ Շէքսպիրի, Աւազակներ՝ Շիլլէրի, Դոկտոր Շտօկման՝ Իբսէնի, Մենակ մարդիկ՝ Հաուպտմանի, Տրիլբի՝ Գէի, Պատւի համար, Եւգինէ և Աւերակների վրա՝ Շիրվանզադէի, Արցունքի հովիտը և Սև Թռչունը՝ Ա. Ահարոնեանի, Վանի՛ չինի գաւակները՝ Նայդենովի, Պ. Մինիստրը (La griffe)՝ Բէրնշտայնի, Բնազդը (L'instinct)՝ Քիսթմախէրի։
Ծանօթ.—Կովկասի և Անդրկասպեան երկրի համար՝ նոր րէպէրտուար։
Ազդ.—Սրանով յայտնում ենք, ի պատասխան մեզ ուղարկված բազմաթիւ նամակներին, որ սկսնակների ցանկը արդէն փակված է։
Ղեկավարներ՝ Յ. Աբէլեան և Ա. Արմէնեան
(չ.) ապ. 2—2

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ Ն ՉԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск. телеф. № 10—56
Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։
Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։
Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենօգրաֆիա։
Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։
ԿՈՒՐՍԵՐ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՎԱԾ Է ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆ
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) տրվում և ուղարկվում են ՁՐԻ Ա Բ Ա Ր։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.
(առ.) (չ. 4.) 20—13

Հաշւապահական եւ Գրասենեակային
ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ
(Իններորդ տարի)
Կուրսերում աւանդվում են. հաշւապահութիւն, առևտրական թղթակցութիւն, առևտրական օրէնսգիտութիւն և գեղագրութիւն։ Ցանկացողներին սովորեցվում է գրող մեքենայի վրա աշխատել։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1908 թ.
Կուրսերը շարունակվում են ոչ պակաս 6 ամսից։ Պարապմունքները տեղի են ունենում երեկոները, շաբաթական երեք անգամ։
ՈՒՆԿՆԴԻՐ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԼԻՆԵԼ ԳՐԱԳԷՏ ԱՆՁԵՐ՝ ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻՑ
Ամբողջ կուրսի վճարն է 40 րուբլի
Խնդիրները—Թիֆլիսի առևտրական դպրոցի դիրեկտորի անունով—ընդունվում են դպրոցի գրասենեակում՝ առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը։
Դպրոցի դիրեկտոր՝ Գ. Գեխտման
առ. (ապ.) (չ. 2.) 12—10

Сливочная Карамель Ирисъ
Т-во Эйнемъ въ Москвѣ
ПЕРВЫЕ ФАБРИКАНТЫ КАРАМЕЛИ „ИРИСЪ" ВЪ РОССІИ.
ОСТЕРЕГАЙТЕСЬ МНОГОЧИСЛЕННЫХЪ ПОДДѢЛОКЪ, ПОЯВИВШИХСЯ НА РЫНКѢ ПОДЪ РАЗЛИЧНЫМИ НАЗВАНІЯМИ!
(Կ. 2.) ա. 16—10

ՅԵՏ ԿԱՆԳՆԵՑՐԷՔ

Մինչ մենք համոզված էինք, որ Թիւրքիայից փախած հայ գաղթականները կը շտապեն օր առաջ վերադառնալ իրանց հայրենիքը, նորից շէնացնել իրանց քայքայված. աւերված օջախները, հերկել իրանց խոպանացած դաշտերը, մինչ մենք յորդորում էինք Թիւրքահայ գաղթականներին շտապել օգուտ քաղել յայտարարված ազատութիւնից, մենք մեծ ցաւով լսում և տեսնում ենք, որ Հայաստանից նորանոր գաղթական խմբեր են գալիս մեր երկիրը։ Մեզ հաղորդում են, որ վերջին օրերս Թիֆլիս են եկել Վանի և Մուշի կողմից նոր գաղթականներ, որոնք ճանապարհ են ընկել Թիւրքիայում սահմանադրութիւնը հրատարակվելուց շատ յետոյ։

Մենք դեռ չը գիտենք ինչ է պատճառը այդ երևոյթի, որ ազատութիւնը հրատարակելուց յետոյ Թիւրքահայը դարձեալ փախչում է իր երկրից, իր հայրենիքից, անտէր ու երեսի վրա է թողնում իր օջախը և պանդխտութեան ցուպը ձեռք առնում։

Որքեօք երկիւղը թէ քիւրդերը և ֆանատիկոս թիւրքերը նոր կոտորածներ կարող են առաջացնել. արդեօք հաւատի պակասութիւնը թէ հրատարակված սահմանադրութիւնը տևողական չէ և րէակցիա կարող է առաջ գալ։

Ժողովրդին հաւատ ներշնչել, ժողովրդին համոզել, յորդորել, հասկացնել, որ ներկայումս ամէն մի հայի մարդկային, ազգային և քաղաքացիական նուիրական պարտականութիւնն է մընալ իր հայրենիքում, իր նախնեաց օջախի, նրանց քրտինքով և արիւնով ողողված հողի վրա—դա Թիւրքահայ մամուլի, Թիւրքահայ ինտելիգենտ դասակարգի և, վերջապէս, Թիւրքահայ ազգային վարչութեան անմիջական պաշտօնը և պարտքն է։

Ուստի և մենք կոչ ենք անում նրանց՝ յորդորել, իրական միջոցներ ձեռք առնել յետ կանգնեցնելու Հայաստանի ժողովուրդը գաղթելուց դէպի Անդրկովկաս կամ դէպի Ղրիմի ափերը։

Անդրկովկասում Թիւրքահայ գաղթականին ոչ մի երջանկութիւն չէ ժպտում. նա այստեղ չէ կարող ունենալ հող, քանի որ բնիկ ժողովուրդն ինքը զուրկ է հողից. նա այստեղ չէ կարող ստեղծել իր համար բարեկեցիկ կեանք, քանի որ Անդրկովկասն ինքը գտնվելով տնտեսական ծանր պայմանների մէջ, չունենալով զարգացած արդիւնաբերութիւն, ֆաբրիկային և գործարանային արդիւնաբերութիւն, չէ կարող աշխատանք և գործ հայթայթել եկւորներին։ Թիւրքահայ գաղթականը, թողնելով իր երկրում իր սեփական հողը, տունը, տեղը, դատապարտված է Անդրկովկասում կամ պրօլետարի վիճակին մատնվելու, կամ լցնելու թափառաշրջիկների, անգործ և պարապ մարդկանց շարքերը։

Այդպիսի պայմանների մէջ, ինչպէս վերջին տարիների դառն փորձերը ցոյց տուին, Թիւրքահայը կորցնում է իր աշխատասիրութիւնը, աշխատելու ընդունակութիւնը, փչանում է բարոյապէս և դառնում է տեղական, բնիկ հայ ժողովրդի վրա մի ծանր բեռ։

Մինչ այսօր, երբ դարերով երազված ազատութիւնը ծագել է, երբ դարևոր ստրկութեան շղթաները շառաչմամբ խորտակվում են, երբ յոյս կայ, թէ բազմաչարչար Հայաստանը կարող է այսուհետև խաղաղ և աշխատասէր, երջանիկ կեանք ունենալ, անհրաժեշտ է, որ նրա բոլոր թափառական, պանդուխտ զաւակները համախմբվեն նրա շուրջը և աշխատեն դառնալ ստեղծագործող. արդիւնաբեր, աշխատող ոյժ։

Եւ եթէ մեր ռուսահայերիս պարտքն է ամէն կերպ դիւրացնել գաղթական և պանդուխտ Թիւրքահայերի վերադարձը դէպի հայրենիք, Թիւրքահայերի պարտքն ևս այն է, որ ամէն միջոց գործ դնեն՝ նոր գաղթականութեան և պանդխտութեան առաջն առնելու։

Յետ կանգնեցրէք, ուրեմն, ձեր հայրենակիցներին աղէտաբեր քայլից, նոր գաղթականութիւնից։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Մշակի» նախորդ համարներից մէկում (№ 184) մենք հաղորդեցինք մեր ստացած սեփական տեղեկութիւնների հիման վրա, որ Թաւրիզի կուսակալ Էյն-ուդ-Դօվլէն պատրաստվում է ռմբակոծել քաղաքը և առաջարկել է դրա համար եւրօպացիներին և հայերին հեռանալ հայոց թաղից։

Մեր այդ տեղեկութիւնը այժմ ճշտվում է հետևեալ հեռագրով, որ ստացել են Թիֆլիսում „Т. Л." և „Г. Кав." թերթերը Ջուլֆայից, օգոստոսի 25-ից, ցերեկվայ ժամը 2-ին.

«Ամբողջ գիշեր քաղաքը ուժգին ռմբակոծութեան ենթարկվեց. եւրօպացիներին առաջարկված է հեռանալ Թաւրիզից»։

—

Կ. Պօլսից «Бирж. Вѣд.» լրագիրը օգոստոսի 18-ին ստացել է իր թղթակից Ա. Եւգենիեվից հետևեալ հեռագիրը.

Ձեր թղթակիցը այսօր ունկնդրութիւն ունեցաւ կաթողիկոսական միակ թեկնածու՝ հայ-լուսաւորչական աշխարհում մեծ յարգանք վայելող Իզմիրլեանի մօտ։

Իզմիրլեան նախ և առաջ մատնանշեց, որ նա չէ ձգտում իր ընտրութեան, և եթէ այդպիսին կայանար, նա իր համար այդ կը համարէր իբրև մի ծանր խաչ. սակայն հրաժարվել նրանից նա իրան իրաւունք չէ համարում։

Հայերի դրութեան մէջ Իզմիրլեանը տեսնում է աննախընթացելի շատ հանգամանքներ, բայց և այնպէս յուսով է վերաբերվում ապագային։

Նա յոյս ունի, որ ռուսահայերի դրութիւնը մօտ ապագայում կը բարելաւվի և հաւատում է հայ ազգաբնակութեանը ղեկավարող խաւերի խոհեմութեանը։

Թիւրքահայերի դրութեան վրա, Թիւրքիայի նոր ռեժիմի ներքոյ, Իզմիրլեանը նայում է յաւատեսութեամբ։ Երիտասարդ-Թիւրքերը հաւատարիմ կը մնան այն խոստումներին, որ տուել են հայերին։

Իզմիրլեանի յայտարարութիւնների հակառակն է ասում պատրիարքական տեղապահ Եղիշէ եպ. Դուրեանը, որը ապագայի վերաբերմամբ այնքան էլ վարդագոյն յոյսեր չունի, և չէ հաւատում նոյնիսկ, որ հայ ազգաբնակութեան վիճակը Թիւրքիայում անվտանգ լինի։

—

Պետերբուրգ, 23 օգոստոսի

Մինիստրների խորհուրդը ընդունեց Պետական Դումա մտցնելու համար Կովկասի Փոխարքայի՝ Թիֆլիսի քաղաքային ոստիկանութեան կազմը ուժեղացնելու մասին կազմած նախագիծը։

Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցով-Դաշկով և Պետական Դումայի նախագահ Խոմեակովը փոխադարձ այցելութիւններ արին։ Այցելե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

Կ. Պօլիս, 14/27 օգոստոսի

Իզմիրլեանի յաղթական մուտքը

Եթէ ասեմ, թէ Կ. Պօլսի ամբողջ հայ ժողովուրդը ծովափին էր կամ ծովի վրա, շատ քիչ կը սխալվեմ։ Ոչ մի պատրիարք, նոյնիսկ ոչ մի նշանաւոր հայ այնքան ջանգավառ ընդունելութիւն չէր գտել, որքան այդ ցոյց տրվեց երէկ՝ նախորդ պատրիարքին, որ այսօր օրվայ հերոսն է։ Կարծես թէ Իզմիրլեան վերադառնում էր իր մայրաքաղաքը յաղթական արշաւանքից յետոյ։ Ուղիղ 12 տարի առաջ՝ ճիշտ այն օրը, երբ դաշնակցականները օսմանեան բանկը գրաւեցին*), տարագրեալ հայ պատրիարքը յաղթական մուտք էր գործում այն քաղաքն, ուր 12 տարի առաջ, նոյն օրը, Կ. Պօլսի փողոցները հայ հազարաւոր դիակներով ծածկվում էին... Այն զօրքն ու ցեղը, որ 12 տարի առաջ անողորմ կերպով, գազանաբար ջարդում էր հային, այժմ նոյն օրը ծափահարութիւններով ընդունում էր այն պատրիարքին, որին այդ ջարդի սկզբնապատճառ էր համարում... Բաղդի, հանգամանքների այսպիսի գլխիվար դարձի օրինակ՝ պատմութեան, այն էլ խեղճ հայ ժողովրդի պատմութեան մէջ շատ դժուար կարելի է գտնել։

Երբ հեռագիր ստացվեց Երուսաղէմից, թէ Իզմիրլեան ճանապարհ է ընկել Եաֆֆայից ֆրանսիական Niger շոգենաւով, որ պիտի հասնէր երէկ երեկոյեան, այստեղ դադրեցուցին պատրաստութիւններ սկսեցին տեսնվել ամենաշքեղ ընդունելութիւն անելու համար այն հային, որ ներսէս պատրիարքից յետոյ հայոց հարցի մարմնացումն էր... Եպիսկոպոս, խմբագիր, թղթակից, մասնաւոր անձն շտապեցին ընդ առաջ գնալ մինչև Զմիւռնիա, իսկ այստեղ ամեն ընկերակցութիւն, նոյնիսկ առանձին թաղեր պատրաստվում էին հանդիսաւոր ընդունելութեան։ Պատրիարքարանն էլ ընդունելութեան յատուկ պաշտօնական ծրագիր էր կազմել յանուն ազգային վարչութեան։ Առանձին շոգենաւեր էին վարձել դաշնակցականներն իրանց համախոհներով, նոյնպէս առանձին շոգենաւ հնչակեանները, առանձին շոգենաւեր կամ շոգենաւակներ զանազան հայ թաղերի բնակիչներ՝ ֆրանսիական շոգենաւին ընդառաջ գնալու համար մինչև Մարմարա ծովը։ Հանդիպումը որոշված էր Սան-Ստէֆանօյի ծովափի հանդէպ, այն Սան-Ստէֆանօյի, ուր 30 տարի առաջ ռուս-թիւրքական դաշնագիրը առաջին անգամ պաշտօնական, միջազգային հանգամանք էր տուել Հայաստանի բարենորոգումների խնդրին, ստեղծելով 16-րդ յօդուածը։

Ազգային վարչութիւնն էլ իր կողմից վարձել էր մի գեղեցիկ շոգենաւ, պաշտօնական ընդունելութեան շոգենաւը, ուր «մասնաւոր մտից քարտերով հրաւիրեալ էին կրօն. և քաղաք. ժողովոց, տնտեսական և ուսումն. խորհրդոց բոլոր անդամք, պատրիարքարանի պաշտօնեայք, հայ և թիւրք կօմիտէի և հայ երկու յեղափոխական ընկերութեանց պատգամաւորք և ականաւոր անձինք»։

Ցերեկվայ ժամի 1 ին ես եկայ Սիրքէջիի նաւամատոյցը, և ցոյց տալով իմ «հրաւիրակագիրը», որ պաշտօնական ծանուցման յիշած «մտից քարտն» էր, մտայ «վարչութեան շոգենաւը»։ Անհուն բազմութիւն կար այնտեղ. ամբողջ «ազգային վարչութիւնը», յանձին տեղապահ Դուրեան սրբազանի և պատրիարքարանի զանազան ժողովների և խորհուրդների անդամների, ներկայ էր։ Այնտեղ էին նաև երիտասարդ-Թիւրքերի Կ. Պօլսի կօմիտէի անդամները, Թիւրք օֆիցէրներ և Թիւրքաց լրագիրների թղթակիցներ։ Հայ յեղափոխական ընկերութիւնները նոյնպէս ունէին իրանց ներկայացուցիչները։ Հնչակեանների կողմից եկել էին ի միջի այլոց Սաբահ-Գիւլեանն և Մուրադը, իսկ դաշնակցականներից ինձ անծանօթ մարդիկ։ Դաշնակցութեան այն գլխաւորները, որոնք ինձ ծանօթ էին, գտնվում էին իրանց յատուկ շոգենաւում, «Միութեան և առաջադիմութեան օսմ. կօմիտէի» ներկայացուցիչների հետ և ստուար բազմութեան ուղեկցութեամբ։ Բաց ծովի վրա մեր շոգենաւում դաշնակցականներից մէկը մի համառօտ ճառ ասաց, որը վերջացրեց «կեցցէ Անդրանիկ» գոչելով։ Հնչակեանները հետ չը մնացին, և Սաբահ Գիւլեան նոյնպէս խօսեց, ծափահարութիւններ ընդունելով։ Ինկատպէս ես այդ ճառերից ոչ մէկը չը կարողացայ լաւ լսել, որովհետև նստած էի երկու եպիսկոպոսների՝ տեղապահ Դուրեան սրբազանի և Հմայեակ եպ. Դիմաքսեանի մէջ և խօսում էի նրանց հետ։ Այս վերջինը, որ շատ քիչ էր ճանաչում ինձ,

*) Աստուածածնի տօնից առաջ, չորեքշաբթի օրը, որ 12 տարի առաջ, օգ. 14-ին էր, իսկ այս տարի օգոստ. 13-ին է։

[illegible] հետ երկար խոսակցութիւն ունեցաւ։ («Կ.»)

—

Պլովդիւ, 25 օգոստոսի

Մօտ 2000 [illegible]

(«Հ. Գ.»)

—

Վիեննա, 23 օգոստոսի

«Cor. Bur.»-ին հաղորդում են Կ. Պօլսից, [illegible]

(«Հ. Գ.»)

—

Լոնդոն, 25 օգոստոսի

[illegible]

(«Հ. Գ.»)

—

Օգոստոսի 20-ին [illegible]

(«Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 25 օգոստոսի

«Новое Время»-ին [illegible]

(«Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 25 օգոստոսի

[illegible]

(«Հ. Գ.»)

—

Նիւ-Եորք, 25 օգոստոսի

[illegible]

(«Հ. Գ.»)

[illegible]

[illegible] գնալը Բեռլին սկզբունքով արդէն վճռված է և տեղի կունենայ թիւրքական պարլամենտի գումարումից առաջ։

Այդ տեղեկութիւնը հերքվեց Բեռլինի թերթերի կողմից։

«Daily News» լրագրի թղթակիցը հե-ռագրում է օգոստոսի 17-ին, որ, հակառակ Բեռլինից ստացված հերքումների, լեհական շրջաններում սուլթանի գնալու հարցը համարվում է վերջնականապէս վճռված։

Երկուշաբթի առաւօտեան թիւրքական մամուլի մէջ հրատարակված է կառավարչական ծագում ունեցող մի նկատողութիւն, որտեղ ասված է. «Սուլթան Աբդիւլ-Համիդը, ինչպէս և ուրիշ մի որևէ միապետ, կարող է արտասահման ճանապարհորդութեան գնալ, սակայն ներկայումս չէ քննվում սուլթանի կողմից Բեռլին այցելութեան գնալու հարցը»։

—

Ուսկիւբում մօտ ժամանակներս տպագրված է մակեդոնական սերբերի մանիֆեստը, որին ստորագրել է սերբ ազգաբնակութեան թիւրքերի դեմոկրատական լիգան։

Մանիֆէստի մէջ ասված է. «Մենք արձակում ենք գոյութիւն ունեցող յեղափոխական կազմակերպութիւնները այն հաստատ հաւատով, որ նրանց նուաճած նոր կազմը բաւականաչափ դիմացկուն հող կը տայ մեր Թիւրքիայի հայրենիքի ապագայ զարգացման համար։

«Մենք անցնում ենք կուռ օրինական միջոցներին։ Մեր առաջին նպատակն է պաշտպանել ներկայումս վերանորոգված մեր օսմանեան պետութիւնը իր թշնամի տարրերից։ Այդ նպատակին հասնելու ճանապարհը պէտք է կայանայ նրանում, որ անկեղծօրէն և միասին պէտք է աշխատենք թիւրքական բոլոր քաղաքացիների հետ, առանց կրօնի և ազգութեան խտրութեան»։

Պէտք է նկատել, որ սերբերի չետաների գործունէութիւնը համարեա բոլորովին դադարել էր մանիֆեստը դուրս գալուց առաջ։ („Рѣчь“)

—

Թէև բէակցիայի հաւանականութեան մասին տարածված լուրերը գնալով թուլանում են, այնուամենայնիւ ժամանակ առ ժամանակ երևան են գալիս յուզիչ լուրեր, որոնք անհանգստութիւն են պատճառում ազգաբնակութեանը։ Այսպէս օրինակ, մօտ օրերս թիւրքական «Zeizi Gurriet» լրագիրը հրատարակել է հետևեալ հեռագրական տեղեկութիւնը. «Իտալիայից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւնները հաստատում են, որ թափառաշրջիկների նման հագնված մարդիկ ուղևորվում են դէպի Թիւրքիա՝ բռնապետական իշխանութիւնը վերականգնելու նպատակով»։ Այդ տեղեկութեան առիթով «Turquie» լրագիրը նկատում է. «Դա այնպիսի միամտութիւն է, որը անուն չունի։ Ո՞վ կը հաւատայ, որ այն Իտալիայում, որի ժողովուրդը այնքան արիւն թափեց ազատութիւն ձեռք բերելու համար, կազմակերպվում են խմբեր թիւրքական բռնակալութիւնը վերականգնելու համար»։

—

Բիւլօվի քաղաքականութեանը ծառայող «Berl. Tag.» լրագրին հաղորդում են Վիեննայից, որ Աւստրո-Ունգարիան իբր թէ որոշել է անմիջապէս իւրացնել Բոսնիան և Հերցեգովինան։ Այդ որոշումը այստեղ փորձաքար են համարում։ Անգլիական քաղաքագէտները կտրական կերպով ժխտում են «Berl. Tag.» լրագրի այն վկայութիւնը, որ իբր Անգլիան հաւանութիւն է տուել երկու գաւառների միացման դիտաւորութեանը և խոստացել է իր աջակցութիւնը։ Սանջակեան երկաթուղու փորձը ցոյց է տալիս սակայն, թէ ինչպէս Գերմանիային հաճելի է հրել Աւստրիային՝ վերջինիս համար վտանգաւոր քայլեր անելու և թէ ինչպէս հեշտութեամբ Աւստրիան են թարկվում է Գերմանիայի ներշնչումներին։ Երիտասարդ-թիւրքերը յայտնում են, որ Թիւրքիայի ամբողջութեան խախտումը միահամուռ դիմադրութեան կը հանդիպէր օսմանեան բոլոր քաղաքացիների կողմից, առանց կրօնի ու ազգութեան խտրութեան։ Ընդհակառակը այժմ հասել է ժամանակը, որպէսզի քննվի այն՝ թէ ճշտութեամբ է արդեօք կատարել Աւստրիան Եւրոպայի տուած մանդատը։

—

«Voss. Ztg.» լրագրի մէջ բաւականին ուշագրաւ տեղեկութիւններ կան Պօլսի երիտասարդ-թիւրքական կոմիտէի կազմի ու գործունէութեան մասին։ Կոմիտէը բաղկացած է հինգ հոգուց. Բահա բէյ, Րահմի-բէյ, Ջեմալ բէյ, Սելիմ-բէյ և Րիզա Թէվֆիկ բէյ։ Դրանք են, այսպէս ասած, կոմիտէի միջուկը, սակայն նրանց տնօրինութեան ներքոյ են գտնվում զանազան գաւառներից նրանց օգնելու եկած երիտասարդ թիւրք գործիչները ևս։ Առաջին երեք հոգին անմիջական կապ ունեն կառավարութեան և պալատի հետ, իսկ վերջին երկուսի վրա պարտականութիւն է դրված հսկողութիւն ունենալու քաղաքի և Ելդըզի կարգապահութեան վրա։

Այդ երկու անձանց կարգադրութեան տակ է գտնվում Պօլսի ամբողջ զօրքը, բայց նրանք դիմում են նրա օգնութեան ամենածայրայեղ դէպքերում, թէև այդ դէպքում ևս այդ երկու անձանց յատուկ հրամանով։ Կոմիտէի մնացեալ երեք անդամները միշտ գտնվում են գլխաւոր բնակարանում։ Ենթարկվելով միայն երիտասարդ թիւրքերի կենտրոնական կոմիտէին, որ գտնվում է Սալոնիկում և որը Թիւրքիայի իսկական կառավարութիւնն է կազմում այժմ, այդ երեք անձինք մայրաքաղաքի երկրի դրութեան իսկական տէրն են։ Նրանք չափազանց համեստ, խաղաղամիտ, բայց և երկաթէ եռանդով իրանց գործերը կատարող մարդիկ են։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՈԼԵՐԱ

—

Օգոստոսի 25-ին կայացաւ նահանգական սանիտարական-գործադիր յանձնաժողովի առաջին նիստը, ուր զեկուցվեց Թիֆլիսում և նրա գաւառում երևացած խոլերայի մասին։ Զեկուցումից երևաց, որ համաճարակի սկզբից մինչև օգոստոսի 25-ը Թիֆլիսում տեղի է ունեցել խոլերայով հիւանդանալու 16 դէպք, որից 12-ը վերջացել է մահով։ Սղնախում եղել է 2 դէպք, Ղարայազում—9 դէպք, որից 8-ը մահվան վախճանով։ Այդ նիստում ընդունվեցին այն հրահանգները, որոնցով ղեկավարվելու են սանիտարական հոգաբարձուները և գաւառական սանիտարական խորհուրդները։

Այսօր նշանակված է քաղաքային սանիտարական գործադիր մասնաժողովի առաջին նիստը։

Երէկ Ղարայազ մեկնեց մի յատուկ մասնաժողով նահանգական բժիշկ Կիկօձէի առաջնորդութեամբ՝ խոլերայի դէմ կռիւ կազմակերպելու և հակախոլերային սրսկումներ կատարելու համար։

Օգոստոսի 24 ին, Բեթղեհէմի փողոցում № 28 տանը հիւանդացել է խոլերայի նշաններով Մելքոն Վարդանեանը։ Նա ուղարկված է քաղաքային խոլերային բարակը։

Օգոստոսի 25 ին խոլերայի նշաններով հիւանդացան 8 րդ քաղաքամասում, Սամաննայա հրապարակում № 5 տանը պարսկահպատակ Սարգիս Խուդավերդեանը, 33 տարեկան, և 6-րդ քաղաքամասում, Կրասիլնի նրբափողոցում № 5 տանը պարսկահպատակ Րահիմ Եալ-օղլին։ Հիւանդները տարված են քաղ. խոլերային բարակը։

Օգոստոսի 24 ին, ցերեկվայ ժամը 12 ին, քաղաքային խոլերային բարակներն են տարել խոլերայի նշաններով հիւանդացած Թիֆլիսի 4-րդ իգական գիմնազիայի դռնապաններից մինին։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփ. թղթակ.)

—

Շուշի, 22 օգոստոսի

Աւազակաբարոյ, անպատիժ բնադրները՝ երէկվայ իրանց գարշելի աջողութիւնից ոգևորված՝ նորանոր նուաճումներ են անում ու անլուր սանձարձակութիւններ գործում։

Երեքշաբթի օրը, օգոստոսի 19-ին, երեկոյեան մօտ ժամը 11 և կէսին, ճանապարհորդների մի ահագին խմբակ՝ թւով 55—60 հոգի՝ Եւլախից նստում է հանրակառքերն ու շարան-շարան ուղևորվում դէպի Շուշի։

Ճանապարհորդների մեծ մասը հայ գիւղացի մշակներ են լինում։

Եւլախից դեռ 15 վերստաչափ ճանապարհ չը հեռացած, չը հասած դեռ ևս Բարդա կայարանին, աւազակների կատաղի վոհմակը, արիւնռուշտ գայլերի նման, վրա է տալիս նրանց...

Յանկարծակիի եկած ճանապարհորդները մի րոպէ շշկլված՝ չեն իմանում ինչ անել։ Յանկարծ լսվում է դաժան «մեծաւորի» ու շէֆի խրոխտ հրամանը.

— Յանձնեցէք ձեր ունեցած-չունեցածը, եթէ չէք ուզում՝ որ բոլորիդ էլ մեր սրերին մատաղ անենք...

Սարսուռն ու դողը պատում է ամենքին... Հրամանը կատարվում է ամենայն ճշտութեամբ ու համեստութեամբ։

Թալանված ու կողոպտված են, ոմանց ասելով, կանխիկ դրամ մօտ 4—5 հազար և ոմանց ցուցմունքով՝ մինչև 7—8 հազ. ր.։ Օձիրուսների թիւը 6 է։ Կողոպտվածների շարքում թուրքեր ու ռուսներ էլ կան։ Վերջիններիցս մէկը Շուշու բէալական դպրոցի նորահրաւէր ուսուցիչն է—վլադիկավկազցի։ Աւազակները եղել են մօտաւորապէս 10—15 հոգի։

Դէպքի մասին լսկոյն խաբ են տալիս Թարթառ կայարանում ապրող գաւառապետին։ Վերջինս իսկոյն սկսում է իր հրահանգները։ Հրամայում է ցուցակագրել կողոպտվածների անունը մի առ մի, յուսադրելով՝ որ սարսափելի կերպով պատժելու է ու յետ առնելու ամենավերջին կոպէկը։ Իսկ թէ ումի՞ց է առնելու—յայտնի չէ։

Պահակները արդէն սկսել են հետամտել։

Մեր կարծիքով աւազակներին գտնել ու պատժել կարող են միայն և միայն թուրքական մասսաները։ Դրանց մէջ գտնվող գիտակից և ուշիմ մտածող տարրերի լուրջ ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այդ առթով։

Էվերատ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Օգոստոսի 25-ին, Արևելեան Կովկասի գրաւման տօնի առիթով, Թիֆլիսի բոլոր զօրամասերում կատարվեցին մաղթանքներ։

Սանիտարական բժշկական մասնաժողովի ուշադրութիւնն է հրաւիրվում 7 գ քաղաքամասի Սուրբ-Կարապետական փողոցի վերելքի անմաքրութեան վրա, որտեղ ազգաբնակութիւնը զանազան կեղտոտութիւններ է թափում, որից կատարեալ գարշահոտութիւն է բուրում։

Տեղական լրագիրներում մի քանի օր առաջ երևցած այն լուրը, թէ Թիֆլիսի միջնակարգ դպրոցներում ուսումը կը սկսվի սեպտեմբերի 15 ից, սխալ է դուրս գալիս. կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Րուդօլֆը պաշտօնապէս յայտնում է, որ ուսումը այս տարի սովորականի նման կը սկսվի իր ժամանակին, այսինքն սեպտեմբերի մէկին։

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ օգոստոսի 31-ից «Դրամատիկ. գեղարուեստ» սիրողների խումբը սկսելու է սիստեմատիկ կերպով ժողովրդական հանրամատչելի ներկայացումներ տալ։

Բարձրագոյն թոյլտուութեամբ այս տարվայ սեպտեմբերի 1-ից Վլադիկավկազում բացվում է 2 րդ րէալական դպրոց։

Այսօրվանից Թիֆլիսի արհեստաւորաց դպրոցում պարապմունքները սկսվեցին։

Կրօնական փիլիսոփայական ընկերութիւնը, ամառային արձակուրդից յետոյ, իր գործունէութիւնը կը սկսի սեպտեմբերի կէսերից։

Ամառային արձակուրդից յետոյ, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի առաջին նիստը տեղի կունենայ սեպտեմբերի 9-ին։

Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի ընկերութիւնը քաղաքային վարչութիւնից թոյլտուութիւն է խնդրել 3-ական կոպէկ վերցնել Թայիրովի գործարանի մօտից էլեքտրաքարշ նստողներից մինչև նահանգական բանտը։

Վանեցի երիտասարդ Գարեգին Մովսէսեան, մտնելով խմբագրատուն, յայտնեց, որ Վանի Արտամետ գիւղի բնակիչ 20—21 տարեկան Արմենակ Սահակեան Դերձիկեանը (որի մասին յայտարարութիւն է տպված «Մշակի» երէկվայ (№ 186) համարում) հինգ ամիս առաջ սպանվել է Բագուում թուրքերի ձեռքով և թաղված է Բագուի գերեզմանատանը։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Օգոստոսի 25-ին, առ. ժամը 9-ին, Միքայէլեան պրոսպէկտի վրա, երևանցի Իվան Սամիկոնովի տանը, երկրորդ յարկից, հրդեհ ծագեց, որ հանգցրեց հրդեհաշէջների խումբը։ Հրդեհի պատճառն անյայտ է. վնասներն էլ պարզված չեն Սամիկոնովի բացակայութեան պատճառով։

Օգոստոսի 25-ին, առ. ժամը $10^{1}/_{2}$-ին, Դվորցովայա փողոցում, 19 ամեայ օրիորդ Աննա Իվլդուէվան ընդունել է կօրրօզեան թթւուտ։ Նրա կեանքին վտանգ է սպառնում։

Օգոստոսի 25-ին Իգմայլովսկի փողոցում երկու անյայտ մարդիկ չորս անգամ կրակում են Եարալովի գործարանի ինժեներ Րայ Սեմեօնովի վրա և թեթև վիրաւորում են նրան մէջքից։ Կրակելուց յետոյ չարագործները փախչում են։

Օգոստոսի 26-ին, կովկասեան 1-ին հրացանաձիգ գնդի վառօդի պահեստների տանը, քահանայ Բերիձէի բնակարանում հրդեհ ծագեց, որ հանգցրեց հրդեհաշէջների խումբը։ Տունը ապահովագրված է։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

Օգոստոսի 21-ին, երեկոյեան ժամը 9-ից քիչ անց, Սալեանսկի գնդի 2-րդ վաշտի մուտքին մօտիկ կանգնած պահապան զինուոր Եփիմ Կլեշչևը անյայտացել է հետևեալ խորհրդաւոր պայմաններում։

Երեկոյեան աղօթքից յետոյ, երբ զինուորները պատրաստվում էին քնելու, զօրանոցն է նետվում մի պատանի բղաւելով, որ ինչ որ անյայտ մարդիկ կառքով մօտեցան

բաւական անյարմար դրութեան մէջ դրեց ինձ, հարցնելով թէ արդեօք մասնակցե՞լ էի վերջին կաթողիկոսական ընտրութեանը Էջմիածնում...։ Նոյնպիսի անյարմար դրութիւն ստեղծեցին ինձ մի ուրիշ առիթով։ Այստեղի հասարակական-գրական գործիչների մի խումբ ինձ շրջապատած հարցումներ էր ուղղում Կովկասի գործերի մասին և որովհետև շատերի—յատկապէս աշխարհականների և ոչ եպիսկոպոսների—կարծիքն է, թէ լաւագոյն է Իզմիրլեանին պատրիարք ընտրել, ինչպէս ցանկանում էր ինքը՝ Իզմիրլեան (ինձ յայտնի է այդ մօտ աղբիւրից), ինձ հարցրին, թէ այս պարագայում ո՞վ էր ռուսահայ եպիսկոպոսների մէջ ամենից արժանաւորը կաթողիկոսական աթոռը գրաւելու։ Ես չը կարողացայ որոշ պատասխան տալ այդ հարցին, տուի մի քանի եպիսկոպոսների մասին իմ ունեցած տեղեկութիւններն և ապա յայտնեցի, թէ Թիֆլիսում հարց էր յուզվում կաթողիկոսական թեկնածու ընտրել նաև վարդապետների միջից։ Այս խօսակցութիւնը շոգենաւի մէջ բերնէ-բերան անցնելով կէս ժամ յետոյ մի խմբագիր կամ լրագրական աշխատակից գալիս է մօտս հարցնելու, թէ ո՞վ է այն վարդապետը, որին մենք որոշել էինք այս անգամ կաթողիկոսական թեկնածու ներկայացնել...։ Ես բացատրեցի թիւրիմացութիւնը և տուի մի քանի վարդապետների անուններ՝ օրինակ Բագրատ վարդապետ Վարդազարեան և այլն։ Շոգենաւում տեղապահն ինձ ծանօթացրեց տ. Յովհ. քահանայ Մկրեանի հետ, հինաւուրց կրօնական և ազգային գործիչ, որին թէ տեղապահն և թէ միւս հոգևորականները յարգանքով էին վերաբերվում։ Մկրեան քահանայ հարուստ գրադարան ունի և փնտռում է մի ազգասէր հարուստ, որ նրանից այդ գրադարանը գնէ և ընծայէ մի ազգային հիմնարկութեան...։ Իզգբաշեանի նուէրի մասին (որ Ալ. Երիցեանի գրքերն էր գնել) լսել էր նա...։

Շոգենաւը առաջանում էր դէպի Մարմարա ծովը. երկու կողմից ծփում էին ճերմակ լաթեր, որոնց վրա հայերէն և թիւրքերէն կարմիր խոշոր տառերով գրված էին «կեցցէ սահմանադրութիւն», «կեցցէ ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն», «կեցցէ զօրքը» և այլն։ Շոգենաւի մէջ յատուկ բուֆէտ էր սարքված քաղցրեղէններով և լիմօնադով, ուր հրաւիրվեցինք զովացնելու մեր պապակը, թէև առանց այն էլ շատ զով և գեղեցիկ օդ էր ծովի վրա։ Մեզ հետ էին բազմաթիւ երիտասարդ-թիւրքեր, կոմիտէի անդամներից զինուորական բժիշկներ և օֆիցերներ, որոնցից մէկը՝ մի գնդապետ՝ իսկական չերքէզի հագուստով էր և ոչ իր համազգեստով։ Մի հայ երիտասարդ ընտիր թիւրքերէնով պարագային յարմար ճառ խօսեց, որին ծափահարեցին եռանդուն կերպով բոլորը։ Մեր շոգենաւի հետ աջից-ձախից արշաւում էին ուրիշ մեծ ու փոքր շոգենաւեր, նոյնպէս դրօշակներով զարդարված և կատարելապէս լցված ժողովրդով։ Ամբողջ 3 ժամ գնացինք մենք այդպէս, անցնելով նաև կանխապէս որոշված տեղը՝ Սան-Ստեֆանօն և առաջացանք Մարմարայի մէջ. վերջապէս հեռուից երևաց Niger-ը, և ժամը 4-ին մեր շոգենաւերը մօտեցան միմեանց. կեցցէների աղաղակը ծածկեց ծովի մակերևոյթը. կեցցէներն և ծափահարութիւնները՝ Niger-ից և մեր շոգենաւերի կողմից փոխադարձօրէն յաջորդում էին միմեանց։ Իզմիրլեան սրբազան՝ շրջապատված թէ Կ. Պօլսից ընդառաջ գնացած և թէ Ջմիւռնիայից իրան ուղեկցող հոգևորական և աշխարհական բազմաթիւ հրաւիրակներով՝ կանգնած էր նաւի տախտակամածի վրա, դէպի մեր կողմը, գլուխը բաց և անընդհատ ձեռքով ողջոյն և շնորհակալութիւն էր ուղղում մեր կողմը։ Տիրում էր անսահման ոգևորութիւն։

Այս հանդիպումից յետոյ՝ ընդառաջ գնացող բոլոր պօլսական շոգենաւերը շրջապատեցին Իզմիրլեանի շոգենաւը և այս վերջինին հետևելով ետ դարձան Կ. Պօլսի կողմը, արագութեան մէջ մրցելով միմեանց հետ։ Շատ յուզիչ էր տեսարանը մանաւանդ մեր վերադարձին։ Միևնոյն Niger շոգենաւով Կ. Պօլիս էր գալիս սուլթանի դէմ մակեդոնական ապստամբ բանակի հրամանատարը, Ալի Րիզա-փաշա, որ պատերազմական մինիստր էր նշանակվել։ Նրան ընդառաջ էր գնում մի շոգենաւակ՝ համակ կանաչ և կարմիր դրօշակներով զարդարված, ուր նստել էին զօրապետի բարեկամները ու ծանօթները։ Երբ այս թիւրքական շոգենաւակը անցաւ մեր առջևից, անընդհատ ծափահարութիւնն էր, որ լսվում էր թիւրք պաշտօնեաների կողմից հայոց հասցէին. այն ժամանակ, երբ մեր շոգենաւից էլ «եաշասըն հիւրրիյէթ, եաշասըն օրդու» (կեցցէ ազատութիւն, կեցցէ բանակ) էին գոչում, միևնոյն ժամանակ հայ երիտասարդների մի խումբ էլ «Մեր հայրենիք» էր երգում էր՝

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի
Բայց երանի որ իր ազգի

Ազատութեան կը զոհվի...

Անցնում ենք առաջ, պատահում մի այլ շոգենաւակի, այս անգամ բացառապէս թրքուհիներով լի, որոնք նոյնպէս պիտի դիմաւորէին Րիզա-փաշային։ Թրքուհիները մեր շոգենաւի առջևը հասնելիս՝ ոտքի կանգնեցին, երեսները բաց, և սկսեցին թաշկինակներով ողջունել մեզ, երբ մեր կողմից էլ «կեցցէ ազատութիւնը, կեցցեն օսմանցիք» էին աղաղակում թրքուհիների հասցէին։ Ես տեսայ, թէ ինչպէս այդ թրքուհիներից մէկն այնքան փղձկել էր իրերի այս նոր դրութիւնից, որ թէ թաշկինակն էր թօթվում և թէ արտասւում...

Հասանք ծովափի մի զօրանոցի առաջ։ Թիւրք զինուորներն իրանց զօրանոցի առջև շարված ծափահարում էին։ Զօրքը դրանից յետոյ՝ Իզմիրլեանի Կում Գափուի պատրիարքարան գնալու ժամանակ՝ իրանց օֆիցերների հետ զէնքով շարվել են և զինուորական պատիւներ են տուել մեծ աքսորականին... Զարմանալի փոփոխութիւն, որքան անսպասելի, այնքան էլ մեծ։

Որքան մօտենում էինք Կ. Պօլսի քարափին, ուր պիտի ցամաք ելնէինք, այնքան աւելանում էր դիմաւորող շոգենաւակների թիւը։ Այսօր մի ֆրանսիական թերթ գրում է, թէ Իզմիրլեանին դիմաւորել են ծովի վրա, մեծ և փոքր ընդամենը 32 նաւ։ Երբ մօտեցանք ծովափին, Ղալաթիայի ամբողջ քարափը, տների պատուհանները, ծովեզերքի վրա գտնվող օտար շոգենաւերը ամբողջապէս լիքն էին անհուն բազմութեամբ. բայց զարմանալի խաղաղութիւն էր տիրում։ Զօրքը կանգնած էր միմիայն անցուղարձի ազատութիւնը պահպանելու համար։ Ոչ մի անկարգութիւն չը պատահեց բացի մի երկու քսակահատների քաջագործութիւնից։

Մօտեցանք քարափ, ուր կանխաւ կառքեր էին պատրաստված Իզմիրլեանին և իր ուղեկիցներին մինչև պատրիարքարան տանելու համար։ Բոլոր փողոցները մինչև Կում-Կափու զարդարված էին դրօշակներով և լի էին անհամար բազմութեամբ։

Այս շատ փառաւոր ընդունելութեան՝ օտարներից մասնակցեցին միայն թիւրքերը։ Հայ-կաթօլիկները եռանդուն մասնակցութիւն ցոյց տուին։ Ջմիւռնիայում դիմաւորեցին Իզմիրլեան սրբազանին աշխարհական և վանական (Վենետիկեան Մխիթարեան) վարդապետներ, որոնցից մէկը մինչև Կ. Պօլիս եկաւ միասին։ Այստեղ էլ ծովեզերքի վրա նրան դիմաւորեցին առանձին պատգամաւորութիւններ Սապպաղեան կաթողիկոս-պատրիարքի և Մխիթարեանների կողմից, որոնք ուղեկցեցին կառքերով մինչև պատրիարքարան։

Այն օրը ամբողջ Կ. Պօլիս խօսակցութեան առարկայ էր շինել այս անօրինակ հայկական ցոյցը։ Այսօր բոլոր լրագիրները ընդարձակ կերպով նկարագրում են այս հանդէսը։ Ի՞նչ էր մտածում արդեօք Ելդըզի բարձունքից այն մարդը, որ 12 տարի առաջ աքսորել էր նրան և սաստիկ առել էր նրան։ Իզմիրլեան իր խօսակցութեան մէջ գովասանք և օրհնութիւն ուղղեց հայ և թիւրք յեղափոխականներին և առհասարակ ժողովրդին, բայց ոչ մի անգամ սուլթան-Համիդի անունը չը յիշատակեց ոչ պարսաւանքի ձևով, որ անշուշտ կարելի չէր, և ոչ էլ մաղթանք ուղղեց, որ նոյնպէս աւելորդ կը լինէր։

Սարուխան

զօրանոցին և բռնի կերպով նստեցնելով պահապանին իրանց հետ՝ տարան Ստարո-Պօչտովայա փողոցով դէպի վեր։

Զօրանոցը ամբողջապէս ոտքի կանգնեց և զինուորները հրացանները վերցնելով դուրս վազեցին պատանու ցոյց տուած ուղղութեամբ, արագ հրացանաձգութիւն սկսելով օդում։ Մօտակայ բնակիչների մէջ աննկարագրելի սարսափ ընկաւ, որը սաստկանում էր, մանաւանդ շնորհիւ այն բանի, որ ոչ ոք չը գիտէր թէ ինչումն է բանը։ Սակայն հետապնդումը ոչ մի արդիւնք չը տուեց։

Երբ յուզմունքը փոքր ինչ անցաւ, դէպքի տեղը եկաւ 3 րդ ոստիկանամասի պրիստաւ Ալեքսէեվը, իր հետ վերցնելով 12 գօրօդովօյներ և զօրանոցի շրջակայքը շրջափակելով սկսեց խուզարկութիւն կատարել։ Մի խանութի մէջ կալանաւորվել են 5 հոգի թուրքեր, որոնք նստած էին այնտեղ զինուորի անյայտացման միջոցին. ուրիշ արդիւնք չէ տուել խուզարկութիւնը։ Նոյն վաշտի զինուորներից մէկի ասելով, այդ դէպքից քիչ ժամանակ առաջ զօրանոց գալով մի աղջիկ, խնդրել է յանձնել ինչ-որ բաց նամակ Կլեչչեվին, որտեղ զինուորը կարողացել է կարդալ. «Սպասիր ինձ ժամը 9-ին»։

Հրացանով կանգնած պահապանին բռնի յափշտակելը մի փոքր անհաւանական է թւում։

Քննութիւն է սկսված պարզելու իրողութիւնը։

Անդրկովկասեան երկաթուղու Բալաջարի կայարանում, այնտեղ ապրող մէկի մօտ կատարված խուզարկութեան ժամանակ, գտել են վառօդի և ռազմամթերքների պահեստ։ („Б.“)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

Զինուորական գլխաւոր վարչութեան մէջ, „Вечеръ“ լրագրի ասելով, ներկայումս մշակվում է 2-րդ կարգի կամաւոր զինուորների ընդունելութիւնը վերացնելու հարցը։ Գլխաւոր շտաբը, միանգամայն նըպատակայարմար գտնելով այդ միջոցը, տուել է իր համաձայնութիւնը այդ բանի համար։ Ուրեմն այսուհետև գվարդիայի և առհասարակ ցամաքային զօրքի մէջ կընդունվեն միայն I կարգի կամաւոր զինուորներ։

Ռուսաց 28 քահանաներ և 18 վարդապետներ խնդիրք էին ներկայացրել ռուսաց սինօդին համալսարան մտնելու համար թոյլտուութիւն ստանալու նպատակով։ Յիշեալ խնդրատուները մերժումն են ստացել սինօդից։

Ի նկատի առնելով երկաթուղային գծերի վրա վերջին ժամանակներս կատարված մի շարք դրամական զեղծումներն ու յափշտակութիւնները, պետական կօնտրօլը, „Нов. Русь“ լրագրի ասելով, եռանդուն կերպով ստուգում է երկաթուղային հաշիւները և որոշել է մի շարք քննութիւններ կատարել բրանց տեղերում։

Օգոստոսի 15 ին Պետերբուրգի դատաստանական պալատը որոշել է I Պետական Դումայի անդամ Ի. Ի. Պետրունկեվիչի հրաւանդութիւնը աչքի առաջ ունենալով բանտարկութիւնը յետաձգել 4 ամսով։ Պետրունկեվիչը, ինչպէս յայտնի է, վիբօրգեան գործի պատճառով դատապարտված է 3 ամսվայ բանտարկութեան։

Պետերբուրգի քաղաքային վարչութեան մէջ բացվում են նորանոր զեղծումներ։ Մի քանի ժամանակ առաջ երևան եկաւ նախկին քարտուղարի կատարած դրամական զեղծումները օրդերներով։ Այժմ էլ գանձապահի օգնական Կ..ն, «Нов. Вр.»-ի ասելով, խոստովանել է, որ կեղծված օրդերներով բաւականաչափ գումարներ էին տալիս մի շարք անձանց։

«Рѣчь» լրագիրը տեղեկութիւն է ստացել, որ մօտ օրերս վախճանված ակադեմիկ Իշ. Ի. Ք. Թարխանովի մարմինը բերվելու է Պետերբուրգ, ուր և տեղի կունենայ թաղումը։

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Մարսէյլի «Արմէնիա» թերթը նորից յարուցանում է այն հարցը, թէ պէտք է վերջ դնել վայրենական բարքերին, որոնք մուտք են գործել մեր մէջ շնորհիւ մեր լոկ անունով յեղափոխական կազմակերպութիւնների։

Յայտնի է, որ ողբացեալ Արփիարեանի մարդասպան ոճրագործը թագցնում էր իր իսկական անունը և ազգանունը։ Ամերիկեան ոստիկանութիւնը կարողանում է իմանալ ոճրագործի իսկական անունը, որ Պետրոս Հիւսէնեան չէր, ինչպէս ինքն էր ասում, այլ Յովսէփ Ալիփունարեան, որի պատկերը և տպվում է լրագիրներում։ «Արմէնիայի» թղթակիցը Ամերիկայում՝ պ. Տաճատ ճանաչում է պատկերից Յովսէփին, որ մի խեղճ, անուս մշակ էր իրանց գիւղում, և յայտնում այդ մասին «Արմէնիայի» մէջ, ցաւ յայտնելով միևնոյն ժամանակ, որ նա, իբրև ագէտ մի արարած, անգիտակցօրէն գործիք է եղել գիտակից մարդասպանների ձեռքում, և թէ հայ ազգի դաւաճանները նրանք են, որոնք հայը հայի ձեռքով սպանել են տալիս իրանց շահերի համար։

Եւ ահա Վերակազմեալ Հնչակեան կուսակցութեան այն Արզուեան կոչված խմբակը, որ ցանել և կատարել էր տուել Արփիարի սպանութիւնը, վայրացած «Արմէնիայի» թղթակցի յօդուածներից, իր վարձկան սրիկաների ձեռքով ծեծել է տալիս այդ թըղթակցին և սպառնում տէրրօրի ենթարկել, եթէ կը շարունակէ քննադատել հնչակեանների ոճրագործութիւնները։

Եւ ահա այդ առիթով «Արմէնիան» ասում է.

Բայց մինչև երբ պիտի տևեն մեր մէջ այս վայրենական բարքեր։ Թիւրքէն կը գանգատէինք թէ կարծիքի ազատութիւնը, մամուլի ազատութիւնը կը խեղդէ գրաքննութեան ենթարկելով. հոս, արտասահմանի ազատ երկիրներին մէջ, հայեր կան, որոնք ոչ թէ Թիւրքին պէս հայերին կարգիլեն գրելը, այլ կը սպաննեն գրողները և զիրենք արդարացնելու համար մաուզէր կանոնաւոր զանոնք, ինչպէս որ Թիւրք կառավարութիւնն ալ դեվլէթ խայինի կանոնանէր իր հալածել ուզածները։

Պէտք է վերջ մը տալ այս վայրենական բարքերին, պէտք է ազատել հայ միտքն ու հայ գրիչը ոգէտների ու անխիղճ թշնամիների բռնութիւններէն։ Քաղաքական ազատութիւն ձեռք բերելու համար նախ միտքի ու կարծիքի ազատութիւն պէտք չ։

Դժբաղդաբար, «Արմէնիա» լրագիրը չէ թափանցում խնդրի խորքը, քննելու համար այդ վայրենի բարքերը զարգացնող և տարածող սկզբնապատճառները։ Մեր տնաբոյս յեղափոխական կազմակերպութիւնների գործելակերպի և տակտիկայի մէջ պէտք է որոնել այդ սկզբնապատճառը։ Եթէ յեղափոխական կուսակցութիւնների վարիչները ոչ միայն խօսքով, այլ և գործով ցոյց տային, թէ իրանք, արդարև, դատապարտում են այդ վայրենական արարքները, և չը խրախուսէին իրանց յեղափոխական անուանող, բայց ի ներքուստ խուլիգան սրիկաներին, այն ժամանակ, ի հարկէ, վայրենի բարքերը կանհետանային, և հայ գրողը, թղթակիցը տէրրօրի սպառնալիքներ չէր ստանայ միայն նրա համար, որ մերկացնում է խուլիգանների ոճրագործութիւնները։

Եթէ, օրինակ, Դաշնակցութիւնը հրապարակօրէն դատապարտէր «Մշակի» թղթակից Մուշեղ Տէր Օհանեանի սպանութիւնը, որ կատարվեց դաշնակցական ձեռքով, եթէ նա օրինակելի կերպով պատժէր դաշնակցական այն խուլիգաններին, որոնք յանդգնեցին ձեռք բարձրացնել գրչի մշակի վրա, եթէ Դաշնակցութեան վարիչները դատապարտած լինէին այդ կազմակերպութեան մի տեղական կօմիտէի՝ «Մշակի» խմբագրութեան անդամներին ուղղած պաշտօնական գրութիւնը՝ տէրրօրի սպառնալիքով՝ եթէ «Մշակը» կը շարունակէ իր յարձակումները դաշնակցականների դէմ, եթէ, օրինակ, «Վտակ» թերթը արտաքսած լինէր իր խմբագրական կազմից Խաչմանեանի պէս խուլիգան և վարձկան գրչակին, որ ծեծեց օր ցերեկով և հրապարակով «Հոսանքի» աշխատակից Վիկտորին,—ի հարկէ այդպիսի պատիժները կրէին նշանակութիւն կունենային և վայրենի բարքերը կը վերանային։

Բայց երբ մի կուսակցութիւն կամ մի լրագիր այլ քարոզում է, այլ գործում, երբ նրա խօսքը համեմատ չէ գործին, ի հարկէ, վայրենական բարքերը կը յարատևեն մեր մէջ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, 1 օգոստոսի *)

Յուլիս ամսի 31 ին քաղաքային պօստով մի անստորագիր նամակ եմ ստանում Թիֆլիսի քահանաների մի խմբակից, որի մէջ սպառնում են՝ «Եթէ երկաթէ պալատի մէջ էլ ապրեմ, չեմ ազատվելու». ինչու, որովհետև մի երկու քահանաների հակաօրինական զեղծումները դատապարտելով արդար դատաստան եմ պահանջել։ Երևի այդ խմբակի մէջ են այն երկու քահանաները, և անկասկած, որոնցից մէկը արդէն պաշտօնանկ է և միւսի գործերը ուղարկված սինօդին իմ առանձին կարծիքով։ Սպառնում են, այդպիսի մի սպառնական նամակ էլ գրած են եղել Թամիս սրբազանին, ինչպէս յիշում են նամակի մէջ, որ խուլ անկիւններում գործած յանցանքը վրձակային առեանի միջոցով երևան է հանվել և օրէնքի տրամադրութեամբ դատվել։ Բայց որովհետև այդ յանցագործութիւնները երևան գալով դադարում են մութ անկիւններում գործածների ստացած վարձատրութիւնը և իբրև յանցաւորներ դատապարտվում, սպառնալիքով են ուզում կաշկանդել մարդու։ Ահա որպիսի յանցանք. կինը կենդանի, առանց պսակի օրինական լուծման, իրանք ինքնագլուխ լուծում են պսակը և ամուսիններին ուզածի հետ պսակում մի քանի ռուբլու համար. և այդ յանցագործութիւնը հացի խնդրի հետ կապելով ռմանք աւագապատիւներ՝ արդարացնելով պաշտպան հանդիսանում։ Ես դատապարտել եմ քննութեան միջոցով գործը հրապարակ գալիս խաչ-աւետարանի վրա երդումն կնքելով ուրացութիւնը, իշխանութեանը՝ անսեղին յանցաւոր ճանաչելու տրամադրելը և բուկական մեղաւորին անմեղ ճանաչել տալը։

Երբ իսկական մեղաւորը հրապարակ է եկել, ես նրան ճանաչել եմ մեղաւոր հետևեալ կէտերում.

ա. Առանց հրաման պսակելու համար։

բ. Կինը կենդանի, ապահարզան չը ստացած, մարդուն ուրիշի հետ պսակելու համար։

գ. Ատեանում աւետարանի վրա երդվելով արածը ուրանալու համար։

դ. Անմեղին մեղաւոր ցոյց տալ աշխատելու համար։

ե. Իշխանութեանը յանցանք գործելու տրամադրելու համար իր անարդար վճռահատութեամբ, յանցաւորին արդար և արդարին յանցաւոր ճանաչել տալու համար։

Եւ ահա ամեն հետամտութիւնը համարելով սուլթանական բռնութիւն, սպառնում են ինձ հեռու մնալ իմ ընթացքից, որովհետև Բարգէն և Ղևոնդ քահ. Մեհրաբեանին փոց է հարկաւոր տուն պահելու համար, և հետևաբար այդ փողը ձեռք բերելու համար ներելի է նրանց ամեն միջոց։ Հեռու մնում նրանց պատժելու պահանջից, որ սանձարձակ կերպով իրանց ուզածն անեն ու շահվեն, ինչպէս իրանց է ցանկալի. հակառակ դէպքում «երկաթէ պալատների» մէջ ապրելս էլ չի ազատի ինձ։ Ինձ սպառնացողներին յայտնում եմ հրապարակով, հոգևորական է այդ խմբակը թէ աշխարհական, այդ ինձ համար միևնոյն է, որ այդ սպառնալիքները չեն կարող ազդել համոզմունքիս և ուղղութեանս։ Երևի նա, որ դէմուդէմ կանգնած տեսաւ իր սպառնալիքները քամու պէս եկան ու անցան և վերջը «ման-օլիմի» էլ զրոյի հաւասարվեց, ճարահատեալ մի խումբ քահանաների անունով հրապարակ եկան, միայն թանձր քօղով ծածկված։

Ես հաւատացնում եմ, այդ էլ ինձ համար արժէք չունի, և ես չեմ շեղվել արդարութեան ճանապարհից ու յետ կանգնել համոզմունքիցս։ Երբ օրէնքը կը տրամադրի չը ճանաչել իշխանութիւն, սուտ երդումը, զրպարտելը և իշխանութեան մոլորեցնելը օրինաւոր, այն ժամանակ ազատ են մութ անկիւններում որս փնտռողները և ոչ ոք չի դատապարտի նրանց։ Բայց որովհետև այդ վերոյիշեալները ես համարում եմ դատապարտելի, ուստի ոչ մի սպառնական նամակ չէ կարող շեղել արդարութիւնը յայտ ածելու ընթացքիցս։ Ես երկաթէ պալատում չեմ ապրել, չեմ էլ ուզենայ ապրել։ Ես ման եմ գալիս ազատ ու համարձակ. եթէ գրչի զինուորը զոհ է գնում սրին, թող օրէնքով ու խղճով արդարութիւնը պաշտպանողն ես գնամ նոյն ճանապարհով. ինչ կորուստ. երևի ժամանակի ոգին այդ է, թող ժամանակը իրանը անի։ Թերևս նամակը մի անհատի գործ լինի, բայց այդ արատը կը մաքրվի այն ժամանակ, երբ քահանայք ինքեանք խմբակի գոյութիւնը կը մերժեն և շանտաժիստին կը թողնեն միայն իր տեղում քաղցած։

Եփրեմ վարդապետ

—

Կարս, 9 օգոստոսի

«Մշակի» № 168-ի «Տեղեկութիւններ գաւառից» բաժնում Կարսից տպված է Արամ ստորագրութեամբ մի թղթակցութիւն, ուր պարոնը ծանրանում է տեղական դեպուտատներից երեքի արարքների վրա ու անտեղի և ստայօդ տեղեկութիւններով վարկաբեկում է նրանց ու մոլորեցնում նրանց հասարակութեանը։

Սրանով առաջարկում ենք պ. Արամին պատասխանել մեր հետևեալ հարցերին.

1) Ովքե՞ր են երեք դեպուտատները, նրանց ազգանունները։

2) Ի՞նչ փաստեր ունէք, որ այդ երեքը աշխատում են «բիւրօկրատիային գուրշ գալ, կշռոքի ծանր կողմը նստել և «որտեղ հաց, այնտեղ կաց, որտեղ գինի այնտեղ քնի»։

Դեպուտատներ՝ Ա. Մանուկեան, Մ. Կոստանեան, Կ. Արզանգուլեան, М. Харатовъ.

—

Բագու, 13 օգոստոսի

Նորին Մեծութեան Կովկասի Փոխարքան յունիսի 16-ից Բագուի քաղաքագլխի անունով տրված գրութեամբ թոյլատրել է Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութեան ամենուրեք հանգանակութիւն բանալ հայկական անդրանիկ գրող Խաչատուր Աբովեանին յուշարձան կառուցանելու և կանգնեցնելու Երևան քաղաքի հասարակական հրապարակներից մէկում։

Յայտնելով ձեզ այդ մասին և հաւատի լինելով, որ դուք համակրութեամբ կընդունէք Միութեանս առաջարկը, յաւերժացնել հայկական մեծ վիպագիր և հասարակական գործչի յիշատակը, խորհուրդս խոնարհաբար խնդրում է ձեզ բարի լինէք ձեր պատուական լրագրի խմբագրատանը հանգանակութիւն բանալ յօգուտ վերոյիշեալ յուշարձանի կառուցման, նոյնպէս և բարի լինէք յայտարարել ի գիտութիւն ընդհանուրի։

Փոխ-նախագահ գլխաւոր խորհրդի՝
Բժ. Յ. Մամիկոնեանց

Ի. տ. քարտուղարի՝
Ալ. Բահաթրեանց

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

«Լուսաբեր» Ա. տարի, այբբենարան և առաջին ընթերցարան, կազմեցին Ստ. Լիսիցեան, Յով. Թումանեան և Լ. Շանթ։ 2-րդ տիպ, բարեփոխված, գինն է 30 կ.։ Նոյն՝ Բ. տարի, գինն է 45 կ.։

Զուր չէ ամեն լուսաւորեալ ազգ պարծենում է իր դասագրքերով։ Իւրաքանչիւր ժողովրդի մատաղ սերնդի կրթութեան և դաստիարակութեան գործը և նրա զարգացման աստիճանը կարելի է իմանալ ու որոշել այդ ժողովրդի լեզուով կազմած դասագրքերից։ Եթէ մի ժողովուրդ ունի աչող կազմած՝ օրինակելի դասագրքեր, համարձակ կարելի է ասել, որ այդ ժողովրդի մատաղ սերնդի կրթութեան և ուսուցման գործը մանկավարժական տեսակէտից ընթանում է կանոնաւոր՝ աւելի լաւ մշակված ու կատարելագործված մեթոդներով։ Հասկանալի է, որ դասագրքերից ամենակարևորագոյնն և առաջնակարգը պէտք է համարել մայրենի լեզուի դասագիրքը՝ մանաւանդ այբբենարանը։

Ահա թէ ինչու ամեն տեղ մայրենի լեզուի դասաւանդութեանը տրվում է ամենամեծ նշանակութիւն։ Իսկ լեզուի կանոնաւոր դասաւանդութեան ամենաանհրաժեշտ, առաջնակարգ պայմաններից մէկն էլ՝ լաւ դասագրքերն է։ Մեր մանկավարժական գրականութիւնը շատ աղքատ է ոչ թէ միայն ընդհանուր առարկաների վերաբերեալ դասագրքերով, այլև մինչև օրս մենք չենք ունեցել մի փոքր ի շատէ աչող կազմված մայրենի լեզուի դասագիրք, մանաւանդ ուսուցման առաջին տարվայ համար։ Ուսուցիչներից շարունակ լսվում են արդարացի տրտունջներ և բողոքներ, որ մայրենի լեզուի դասագրքերը, մանաւանդ այբբենարանները, չեն գոհացնում ժամանակակից մանկավարժական պահանջները և որ գրագիտութեան դասաւանդութիւնը գոյութիւն ունեցող դասագրքերով շատ ժամանակ է խլում և դժուարութեամբ առաջ գնում։

Շատ ուրախալի է, որ մեր մանկավարժական գրականութեան այդ զգալի բացը մասամբ, և այն էլ շատ աչող կերպով, լրացրել է Լիսիցեանի, Թումանեանի և Շանթի կազմած մայրենի լեզուի դասագիրքը, որի Ա. և Բ. մասերը լոյս են տեսել «Լուսաբեր» անունով։

Մտադիր լինելով մօտիկ ապագայում վերոյիշեալ դասագրքերի մանկավարժական տեսութեան նւիրել աւելի ևս ընդարձակ յօդուած, այժմս բաւականանում ենք՝ հաղորդելով հետևեալը։ Այբբենարանը կազմված է համաձայն հնչական մեթօդի, միայն մի քանի փոփոխութիւններով։ Բառերի վանկելը դուրս է ձգված։ Տպագիր և ձեռագիր տառերի ձևերի ընտրութիւնը շատ աչող է։ Եթէ ոչ սկիզբներում, գոնէ վերջերը լաւ կը լինէր, եթէ ձեռագիրը միացած գիր լինէր և ոչ առանձին-առանձին՝ մանաւանդ նախադասութիւնների մէջ։

Բառերի, նախադասութիւնների ընտրութիւնը և կազմութիւնը շատ աչողված է, սակայն անժամանակեայ է և կարիք էլ չը կայ մանաւանդ Ա. տարվայ դասագրքում յիշատակել՝ Իտալիա, Անգլիա, Ֆրանսիա, Ֆրանկ, Կովկասը Ռուսաստանի մի մասն է խօսքերը։ Ընթերցանութեան լեզուն վերին աստիճանի մաքուր է և մանկականի մօտ։ Երկու գրքոյկների յօդուածներն էլ իրանց բովանդակութեամբ դիւրըմբռնելի են և վերցված մանկական կեանքից։ Յօդուածների մեծ մասը ինքնուրոյն է և միանգամայն աչողված։ Նիւթը պարզ, հետաքրքրական և բազմակողմանի։ Ուսուցիչը հեշտութեամբ կարող է առատ պաշար քաղել վերոյիշեալ յօդուածներից մանկական անպաճոյճ, բայց վերին աստիճանի կրթիչ զրոյցների համար, վարժեցնելով մանուկներին կանօնաւոր խօսելու ու արտայայտվելու ձևերի հետ։ Կազմողները, ինչպէս երևում է մանաւանդ ինքնուրոյն յօդուածներից, հետևել են այն ճիշտ գաղափարին, թէ լեզուի դասաւանդութիւնը պէտք է նըպատակ ունենայ լեզուի շահերը՝ այսինքն մայրենի լեզուով ազատ ու կանօնաւոր խօսելը և ոչ թէ հենց սկզբից լեզուի միջոցով առարկաների ուսուցումը։ Ահա թէ ինչու յօդուածների մեծ մասը զուտ մանկական կեանքի նկարագրութիւններ և պատմութիւններ են, շատ աչող լեզուի և բովանդակութեան կողմից։ Թէպէտ և կազմողները աշխատել են խուսափել, սակայն ցանկալի է, որ բոլորովին չը պատահէին այնպիսի պատմութիւններ կամ հէքիաթներ, որտեղ Աստուած, հրեշտակներ և այլ գերբնական ոյժեր ես մասնակցում են և վճռական դեր կատարում և կամ յայտնվում են պատժելու համար չարութիւնը կամ վարձատրելու առաքինութիւնը։ Գովելի է, որ խոյս է տրված հակամանկավարժական և մինչև իսկ վնասակար գաղափար սերմանող և կամ սանտիմենտալ-կեղծ բարոյախօսական յօդուածներից ու պատմութիւններից, որոնցից զերծ չեն նոյնիսկ ռուսական ընտիր դասագրքերը, օրինակ՝ Тише ѣдешь—дальше будешь, Посмѣшишь—насмѣшишь, Сон нищаго, Находка և այլն։

Դասագրքի իւրաքանչիւր երեսից, ամեն մի տողից ու բառից անգամ երևում է, թէ որպիսի սիրով ու եռանդով են վերաբերվել ու որչափ աշխատանք են գործ դրել կազմողները իրանց գործի վրա։ Այդ ամենը պատիւ է բերում հեղինակներին։ Շատ ցանկալի է, որ «Լուսաբերը» մեր դպրոցներում ընդունվէր ու տարածվէր, իբրև գոյութիւն ունեցող այբբենարաններից ամենաաչողվածը։

Ա. Նազարէթեան

ՀԱՆՐԻ ԲԵԿԵՐԵԼ

—

Այս օրերս Ֆրանսիայում յանկարծակի վախճանվեց գիտական աշխարհին լաւ ծանօթ Հանրի Բեկերել։ Հանգուցեալը ֆրանսիական գիտութեանց ակադեմիայի մշտական քարտուղարն էր և միևնոյն ժամանակ պրօֆեսոր էր մուզէյում ու պօլիտեխնիքական ուսումնարանում։ Բեկերելը այն գիտնականներից էր, որոնց արած գիւտերը տակն ու վրա են անում ամբողջ գիտութիւնը։ Նրան է պատկանում ճառագայթների ազդեցութեամբ առաջացած վերին աստիճանի զարմանալի ու անսպասելի երևոյթների գիւտը։

1896 թւականին Բեկերելը գտաւ և հաղորդեց գիտական աշխարհին, որ նիւթն էլ կարող է իր սեփական ճառագայթները արձակել։ Այդպիսով նա ֆիզիկայի մէջ մի նոր լոյս սփռեց։ Նրա ուղղութեամբ հետազօտութիւններ կատարող գիտնականներից մէկը՝ Կիւրի, հազիւ երկու տարի անցած, աշխարհահռչակ ռադիյի գիւտը արեց։

Ստոկհոլմի ակադեմիան Բեկերելին իր աշխատութիւնների համար բացառիկ նուէրներ էր արժանացրել, իսկ Նօբելի մրցանակը բաժանվեց նրա և Կիւրիի միջև։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՑ

—

Թիւրք տիկինի մը հայրենասիրական ձեռնարկը.—Կաղըգիւղի թիւրք հայ-լայֆէն՝ զարգացած ու հայրենասէր տիկին մը՝ տիկին դօքտ. Րիֆաթ փաշա՝ գլուխ կանգնած է ձմարտապէս հայրենասիրական ձեռնարկի մը, ընկերակցութեամբ զարգացած թըրքուհի տիկիններու։ Այս մարմինը ձեռնարկած է նուիրատւութիւններ հաւաքելու՝ հայ և թիւրք բանտարկեալներու և տառապեալներու անմիջական պէտքերը հոգալու համար։ Նախընթաց օր այս տիկինները ներկայացան կայսեր, որ 500 ոսկի նուիրեց նոյն նպատակին համար։ Ահլի օր ալ, Պերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին գացին և յայտնեցին, թէ կուզեն խորհրդակցութիւն մը ունենալ Թաղ. խորհրդի անդամներուն հետ։ Տեսակցութեան ընթացքին՝ առաջարկած են իրենց ներկայացնել Պերայէն ծանօթ հայ տիկիններ, անոնց գործում ընելու համար։ Մինչև հիմա 200 ոսկի ալ հաւաքած են թիւրք և հայ զանազան ծանօթ անձնաւորութիւններէ։ Պիտի դիմէ նաև Կաղըգիւղի Թաղ. խորհրդին, ծանօթ հայուհներ առնելու համար։ Այս ակումբը հաւաքում մը պիտի ունենայ չորեքշաբթի օր ժամը 7-ին, Կուչ-Դիլի, տիկին դօկտ. Րիֆաթ փաշայի նախագահութեան տակ։ Ամեն գովեստի արժանի այս ձեռնարկը կարժէ որ քաջալերուի, և փափաքելի է, որ ամեն կողմէ սիրալիր օժանդակութիւն մը գտնէ, հնչուն մասնակցութիւնով։

«Ֆօսիշէ Ցայտունգ» գերման թերթը հետևեալը կը գրէ. «Անատոլըի նահանգաց և ատոր հետևանքով օսմ. բոլոր երկիրներուն համար խիստ կարևոր խնդիր մըն է թէ հայերը ինչ ընթացքի պիտի հետևին սահմանադրութեան հանդէպ։ Հայ քաղաքական պետերուն տեսակէտը արդէն պարզուած է։ Հիմա սահմանադրական վարչութեան տակ գտնուող օսմ. երկիրներու մէջ անշուշտ նոր խնդիրներ պիտի ծագին, սակայն ատոնք մտահոգութիւն պատճառելու հանգամանքը չեն կրնար ունենալ։ Աշխարհի վրայ չկայ խնդիր մը, որ չլուծուի. էականը այն է թէ խնդիրը ինչ տեսակ միջոցով մը պիտի կարգադրուի։ Հիմա հայերը ձախ թևը կը կազմեն օսմ. երկիրներու յառաջդիմութեան կուսակիցներուն։ Հայոց մէջ ամենէն աւելի ուշագրաւ վիճակը քիչ շատ կը յիշեցնէր մասամբ հաստատուած կարգ մը պետութեանց կացութիւնը։ Մտացի երիտասարդներուն ամեն բանէ աւելի ընկերվարականութեան տեսակները կը սորվեցնեն Եւրոպայի բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ։ Երբ իրենց երկիրը դառնալով լուրջ գործ մը տեսնել ուզեն, ամենէն նուազ գործադրուելիքները այդ տեսականներն են։ Հայոց ապագային և օսմ. տէրութեան անդորրութեանը համար առայժմ այս վիճակը նկատառման արժանի է։ Երիտասարդ-թիւրքերը կատարեալ լըռութեամբ և հանդարտութեամբ կաշխատին հայրենիքին բարձրացմանը և իրենց ցոյց տուած հանդարտութեան շնորհիւ ամբողջ աշխարհի հիացումը կը պատճառեն, մինչդեռ միւս ցեղերը և մանաւանդ հայերը, և անոնցմէ ետքը բուլգարները, վերջերս Ռուսիոյ մէջ երևան եկած ընկերվարական թելադրութիւններուն նման վիճակներէ աւելի ախորժ զգալու երևոյթն ունին։ Եւ սակայն այս կարգի թելադրութիւններ բնաւ օգտակար արդիւնք մը չեն կրնար ունենալ։ Հայ գլխաւորներէն մէկին յայտարարութիւնները ուշագրաւ են»։

Կայս. նուագախումբը եւ հայերէն երգեր.—Կայսերական նուագածու խումբը և Պերայի զօրանոցներուն նուագածու խումբերը արդէն սորված են Պէշիկթաշլեանի «Եղբայր ենք մենք» հայրենաշունչ ծանօթ երգին և նոյնքան սիրուած ու ամենէն գոց սորվուած «Ծիծեռնակ»-ին եղանակները, որոնցմէ առաջինը զարկին հինգշաբթի անմոռանալի հանդէսին։ Հիմա ուրիշ եղանակներ ալ մշակելու ձեռնարկած են։

Քիւրդական յարձակումներ.—Բայազիտէ օգոստ. 3 թուակիր եկած հեռագրեր կը ծանուցանեն, թէ Կըրբ-Քիլիսէ գաւառին Համիդիէ բռնած հեծելազօրաց միրլիվանեբէն արիւնարբու հայակեր Հասան-փաշա իր բովը ժողովելով բազմաթիւ քիւրդ բէյեր օսմանեան սահմանադրութեան կիրառութիւնը խափանելու համար խորհրդակցութիւններ կատարեր և ժողովրդին մէջ պատելով սպառնալիքներ ըրեր է՝ արհաւիրք սփռելով, որպէսզի չհպատակին այդ օրէնքին և հին դրութեան յարեալ մնան։ Այս պատճառաւ երկրին մէջ անապահով վիճակ մը գոյացած և ժողովրդեան խաղաղութիւնը վտանգի ենթարկուած ըլլալով բողոքող «Թակրիր» մը պատրաստուեցաւ և որոշուեցաւ անոր մատուցումը։

«Խրիմեան Հայրիկ» միութիւն.—Գեդիկ փաշայի մէջ երեկ հիմնուեցաւ «Խրիմեան Հայրիկ» միութիւն անուն ժողովրդական-երիտասարդական ակումբ մը, նպատակ ունենալով սատարել ժողովուրդին զարգացման։

Նորակազմ նպաստից յանձնաժողովը.—Հայաբնակ գաւառներու ազգայիններու կարօտութիւնը դարմանելու, որբանոցներու նիւթական և բարոյական հոգը բառնալու, գիւղական կարօտ դպրոցներու նպաստներ

հայթայթելու, վերջապէս գաւառական ամէն կարգի կարօտութեանց օգնելու վսեմ պարտականութիւնը ունեցող Նպաստեց յանձնաժողովը, որ դժբաղդաբար տարիներէ ի վեր դադրած էր, այս անգամ խառն ժողովոյ որոշմամբ և տեղապահ սրբազան հօր կարգադրութեամբ բոլորովին վերակազմուած և հետևեալ տասնըվեց խղճամիտ և ազգասէր ազգայինները նոյն յանձնաժողովին անդամ նշանակուած են.—Տեարք Ալեքսան Թօփալեան, Արմենակ Մանուկեան, Արամ Հալաճեան, Արշակ Գարակէօզեան, Գառնիկ Սարգիսօֆ, Գրիգոր Զօհրապ, Էդուարդ Գարակէօզեան, Զարմայր Ճշմարտախօսեան, Կարապետ Խօրասանճեան, Մկրտիչ Մանուկեան, Յարութիւն Սեյեան, Սիմօն Գայսէրլեան, Սմբատ Քեաթիպեան, Ստեփան Թէլլիեան, դօկտ. Թորգոմեան և Տիրան Կիւմիւշկէրտեան։ Տեղապահ սրբազանը սոյն ազգայինները նիստի հրաւիրած է հետևեալ նամակով.

«Ազգային վարչութիւնը քանի տարիներէ ի վեր Նպաստից սնդուկ մը հաստատած է պատրիարքարանի մէջ, ուր կընդունուին ազգայնոց նուէրներն և անոնցմով կը հոգացուին գաւառական որբանոցներու, գիւղական կարօտ դպրոցներու թոշակներն և միանգամայն կարօտելոց և արկածելոց օգնութիւններ կը մատակարարուին։ Այս սնդուկին գոյութիւնը պահպանել և ընդհանուր հանգամանքով մը կարևոր հաստատութիւն մը հայթայթել շատ աւելի անհրաժեշտ է և ստիպողական մանաւանդ հիմա, քանի որ գաւառներու մէջ՝ բազմաթիւ ազգայինք ծայրայեղ թշուառութեան մատնուած են, երաշտութեան, հնձոց չքացման, արմտեաց սղութեան և իրենց կրած բազմադիմի տառապանաց պատճառաւ, և հազարներով կը հաշուուին կիսամերկ, անօթի կիներ և մանկտի, որոնք փողոցները կը շրջին ի մոյր և կարօտը կը քաշեն նպատառ մը հացի, զոր չեն գտներ սակայն, զի չքաւորութիւնը ընդհանուր է, և իրարու օգնել չեն կրնար։ Հետևաբար ազգային վարչութեան խառն ժողովը իր երէկի նիստին մէջ որոշեց ամեն հանգամանքներով նոյն սնդուկին արդիւնաւորումն և մատակարարութիւնը ստանձնող նպաստից յանձնաժողով մը վերակազմել, հանրային վստահութեան արժանի տարրերով, և նոյն յանձնաժողովոյ անդամ ընտրեց ձեր ազնուութիւնն ևս։

«Այս ընտրութիւնը ծանուցանելով ձեր ազնուութեան, անհրկմիտ ենք, որ պիտի հաճիք գաւառական բազմաթիւ կարօտեալներու փրկութեան համար սիրայօժար ստանձնել ձեզ յանձնուած պաշտօնը, և կը խնդրենք, որ բարեհաճիք յառաջիկայ եբեքշաբթի, 5 օգոստոս, ժամ $2^1/_2$-ին, Ղալաթիոյ խորհրդարանը հրամայել անպատճառ, ուր յանձնաժողովը մեր նախագահութեան ներքև իր առաջին նիստը պիտի կազմէ և ձեռնարկէ ի պաշտօն»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

25 օգոստոսի

ՊՕԼՏԱՎԱ։ Սիբիր գաղթեցին 400 գիւղացիներ։

ԿԱԶԱՆ։ Մի քանի կանոններ մշակվեցին աշակերտութեան վրա դպրոցից դուրս հրսկողութիւն սահմանելու մասին։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Վըբօրգում գիշերվայ ժամը 2 ին վարժութիւն կատարող նաւերից մինը դիպաւ «Վնուշիտէլնի» նաւակին, որի մէջ նստած էին օֆիցէրներ և չորս նաւաստիներ։ Նաւակը ջրի տակն անցաւ. խեղդվեց օֆիցէր Կօնստանտին Ֆեօդօրօվը։ Մնացածներին ազատեցին լուղորդները։

ՕՐԵՕԼ։ Բացվեց ապաստարան ալկօհօլիստների համար։

ԿԻԵՎ։ Ջերկասում վախճանվել է Պետական Դումայի անդամ՝ Կիէվի նահանգի կողմից ընտրված Կօնստանտին Րօզնադէվսկին։

ԽԱՐԿՕՎ։ Օգոստոսի 24-ի առաւօտեան, Սիչէվսկի փողոցում, մի մսագործի տանը, կողոպտման նպատակով մորթել են նրա ութամեայ աղջկան ու սպասաւորուհուն, և ծանր վիրաւորել են ծառային։

ԱՐՄԱՒԻՐ։ Շրջանի կառավարիչը բացեց Վօզնեսենսկայա ստանիցայում տեղական արտադրութեան գիւղատնտեսական մթերքների ցուցահանդէս։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Կարպօվկա արուարձանում հրդեհը ոչնչացրեց 23 տուն, շատ ցորեն, խոտ, տնտեսութեան իրեր և ձիեր։ Հրկիզեալները մնացել են առանց ապրուստի։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Կանոններ մշակվեցին աշակերտութեան համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը առաջարկել է Վարշավայի պօլիտեխնիկական ինստիտուտի վարչութեան՝ հոգս տանել, որ այս տարվայ աշնանը առաջին դասընթացքի բոլոր բաժանմունքները լիքը լինեն ուսանողներով։ Դասախօսութիւնները հաւանօրէն կը սկսվեն հոկտեմբերի 10 ից։

Առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութիւնը, համաձայնութիւն կայացնելով ներքին գործերի մինիստրութեան հետ, բոլորովին արգելեց ծխախոտի գլզաները վաճառել կարտօնկաներով, որոնց մէջ դրված են լինում զանազան անակնկալներ. մինիստրութիւնը թոյլատրում է վաճառել այդպիսիները՝ միայն մէջերը փայտէ և ապակէ մունդշտուկներ դրած։

ՊԱՐԻԶ։ Գեներալ Պօլիցենը առաւօտեան այցելեց զինուորական մինիստր Պիկարին և մնաց նրա մօտ նախաճաշելու։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Նիշի վիճակում սկուպշչինայի անդամ ընտրվել է հին արմատական Ուզունովիչը. արտաքին գործերի մինիստր Միլօվանօվիչը սևացել է։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնան «Պօլեարնայա Զվէզդա» զբօսանաւով մեկնեց Կօպէնհագէն, ուր մեկնեց նաև բրիտանական թագուհին մէկ և կէս ժամից յետոյ։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Երկար ժամանակով եկաւ Ֆրանց-Յովսէփը։ Ազգաբնակութիւնը ցնծութեամբ ողջունեց իր կայսրին։

ԱԹԷՆՔ։ Օգոստոսի 24-ին բացվեց Պիրէյ-Աթէնք Լարիսս երկաթուղագիծը։ Մամուլը ընդգծում է այդ գծի մեծ նշանակութիւնը առաջադիմութեան գործի համար և յոյս է յայտնում, որ Թիւրքիան շուտով կը թոյլատրէ միացնել այդ գիծը Թիւրքականի հետ, որ նոր խթան կը ծառայէ մակեդօնական վիլայէթի տնտեսական կեանքի համար։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Սանահին կայարան, Բժ. Բաբէեւ-Մելիքեանին։ 1907 թ. համար խոստացված ժողովածուն դեռ չէ հրատարակված, ուստի և ոչ ոքի չէ ուղարկված։ Այդ ժողովածուի հրատարակութիւնը ինչ-ինչ անակնկալ պատճառներով յետաձգվել է 1909 ին։

Ժամ. խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. ոչքի ներքին և ներարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—$12^1/_2$ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—$5^1/_2$—$6^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ.,
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

УГОЛЬ
КУЗНЕЧНЫЙ, ПАРОВИЧНЫЙ, ПЛАМЕН., АНТРАЦИТЪ, КОКСЪ.
ЦѢНЫ ОПТОВЫЯ.
А. БРАУХЛИ, Харьковъ.
52—1

ՀԱԴՐՈՒԹԻ հայոց երկսեռ ծխ. դպրոցի համար հարկաւոր են
2 ՈՒՍՈՒՑԻՉ և 2 ՎԱՐԺՈՒՀԻ,
որոնք պիտի լինեն միջնակարգ կրթութիւն ստացած։
Ցանկացողները թող բարեհաճեն շուտով հաղորդել իրանց պայմանները հետևեալ հասցէով. Ванкъ (Елис. губ.), церковно-приходскому попечительству.
(Կ. Հ. ու.) 3—2

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։
Հիւանդների ընդունելութիւնը։ } 12—1 առաւօտ. 5—6 երեկոյեան
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճանիձէի։
100—7

Լոյս տեսաւ
Հարտման-Ռուզամի
Իրաշրջանների վերածված թւաբանական խնդիրների ժողովածուն։ Իւրաքանչիւր իրաշրջանի (խոհանոցի, պարտէզի, դպրոցի, պօստի և երկաթուղու և այլն) խնդիրները դասաւորված են ուսուցման պրօցէսսին համապատասխան աստիճաններով։
Գ. տարվայ դասընթացք
Փոխադրութիւն
Յ. ՏԷՐ-ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ
Պահեստը «Գուտտենբերգ» գրախանութում
2—1

Ցանկ ունեցող երկարամեայ փորձառութիւն ունեցող ամուսիններ ցանկանում են պաշտօն վարել հայոց դպրոցում։ Ամուսինը կարող է աւանդել բոլոր առարկաները, բացի հայոց լեզուից և կրօնից, իսկ տիկինը բոլոր հայերէն առարկաները, բացի ռուսաց լեզուից։
Հասցէ՝ Коммерческіе курсы И. З. Теръ-Степанова, Тумановская ул. соб. д. № 13. Միքայէլ Տէր-Ստեփանեանցին
2—1

ՆԻԺԻ ս. Մեսրոպեան երկդասեան դպրոցում աւագ-ուսուցչութեան պաշտօն ստանձնելու համար ինձ դիմողներին յայտնում եմ ի գիտութիւն, որ արդէն աւագ ուսուցիչ հրաւիրված է։
Արշակ քահանայ Փալչեանց
1—1

ՏԱՆԱԿԵՐՏ (Վ. Ագուլիսի մօտ) գիւղի երեք բաժանմունքով երկսեռ դըպրոցի համար հարկաւոր է հայ ուսուցիչ ուսումնարանաւարտ ուսուցիչ։ Վարձատրութիւնը՝ 500 ռուբ. ռոճիկ և բնակարան երկու սենեակից։ Սանդրի թիւը 60.
3—2

ՉԱՐՋՈՒ հայոց ծխ. դպրոցի համար հարկաւոր են փորձառութիւն ունեցող
1) ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, գիմնազիաւարտ, որ աւանդելու է ռուսաց լեզու, թւաբանութիւն, ձեռագործ և այլն.
2) ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ, միջնակարգ կրթութեամբ։
Իւրաքանչիւրին շաբաթական 24 դաս և ռոճիկ 500-ական ռուբլի։
Դիմել՝ Чаржуй, Попечительству армянск. школы.
(Կ. Հ. ու.) 3—2

Ս. ՍԱՐԳՍԻ ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը
յայտնում է, որ ազատ տեղեր կան դպրոցիս II և III բաժանմունքներում։
Խնդիրների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25—31, առաւօտեան 9—12 ժամը։
(Հ. Կ. Հ.) 3—3

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆԻ
ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
մարդ, կենդանի, բոյս և հանք
Դասընթացք հայոց ժողովրդական և քաղաքային դպրոցների III, IV և V տարիների համար։
Հինգերորդ բարեփոխած, հարստացրած նոր նիւթերով և մօտ 130 նկարներով։
Գինն է 70 կ.
Դիմել Թիֆլիս Ա. Աթանասեանին «Խաթաբալայի» խմբագրատուն, կամ «Գուտտենբերգ» գրախանութին։
10—3

Վառ. եւ Սռ.
Սմբատեանների
Միջնակարգ դպրոցների երկսեռ երեխաների նախապատրաստական ուսումնարանում (Րօստովից Դ/վ) ընդունելութիւնները սկսված են։ Բնակարանը համապատասխանում է առողջապահական բոլոր պահանջներին։ Դասերը սկսվում են 1-ին սեպտեմբերի։ Կայ երկու գիշերօթիկի տեղ։
Սօլօլակ, փողոց Պասկեվիչի, № 13.
(Հ. ու. Հ.) 10—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ
Ստ. Լիսիցեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ Լ. Շանթի
ԿԱԶՄԱԾ
ԼՈՒՍԱԲԵՐ
Հայերէնի պատկերազարդ դասագիրքը
Ա. ՏԱՐԻ
II տիպ, բարեփոխված
Գինը 30 կ.
Բ. ՏԱՐԻ
Գինը 45 կ.
Գլխաւոր պահեստները՝ Թիֆլ. „ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ“ գրավաճառանոցում, Тифлисъ, книжный магаз. „Гуттенбергъ“
Բագւում „Сотрудникъ“ գրավ.
Գումարով առնողներին 20% զեղչ։
ՆՄՈՒՇ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ ուսուցիչներն և դպրոցները կարող են ստանալ «Գուտտենբերգի» գրախանութից ՁՐԻ (փոստով ուղարկվում են 14 կ. ճանապարհածախսով)։
(Հ.Հ.) 10—9

Լայպցիգի համալսարանի գիւղատնտեսական բաժանմունքն աւարտած
ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
ցանկանում է գիւղական ուսուցչի պաշտօն վարել։
Ցանկալի է Ղազախի կամ Ղարաքիլիսայի շրջանում։
(23, 27) 2—2

ԴՊՐՈՑ ՊԱՆՍԻՕՆ և ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
Ս. Վ. Աղուբեան-Երկայնաբազուկի
(Միքայէլեան պր. № 138. ս. տ.)
Երեխաների ընդունելութիւնը օգ. 28-ից։ Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտ. 2-ից։ Երեխաները պատրաստվում են մինչև III դաս.։ Աղջիկները մինչև V դաս. բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։ Դպրոցին կից կայ ձեռքի աշխատանքի դասարան։
13, 17, 24 6—5 21, 29, 31

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Ելմտից Ղ. Յ. ԲԵՐԲԵՐԵԱՆԻ ժառանգական մասի գումարի 1907 թ. յունվարի 1-ից մինչև 1 յունվար 1908 թ.

	ՄՈՒՏՔ	Ր.	Կ.
1.	Առ 1 յունվ. 1907 թ. մնացել է առ ձեռն	3251	56
2.	Շիկից գեղատան վարձագին ապր. 1-ից 1907 թ. մինչև ապր. 1-ը 1908 թ.	1883	34
3.	Հիւրատնից ստացված եկամուտը յընթացս 1907 թ.	11227	45
	Ընդհանուր մուտք յընթացս 1907 թ.	16362	35
	» ելք	13133	55
	Մացորդ առ 1 յունվ. 1908 թ.	3228	80

Այս 1907 թ. հաշիւը ըստ կտակի ստուգված է վերաստուգիչ յանձնաժողովով և ներկայացվել է ի հայեցողութիւն Թէոդոսիայի հայ-լուսաւորչական եկեղեցու ծխականներին յուլիսի 6 ին, 1908 թ.

	ԵԼՔ	Ր.	Կ.
1.	Թէոդոսիայի հայ-լուսաւ. եկ. սպասաւորներին ըստ կտակի	100	»
2.	Թէոդոսիայի եկեղ. աղքատաց հոգաբարձութ. ըստ կտակի	300	»
3.	Տիկին Մ. Ի. Բերբերեանին ըստ կտակի	6000	»
4.	Քաղաքի և զեմստ. տուրք 1907 թ.	762	61
5.	Հիւրատան շինութեան և կահ կարասիքների ապահովագրութեան համար	247	30
6.	Հիւրատան շին. վերանորոգ. և կահկարաս. համար	2134	15
7.	Էլեքտրական լուսաւորութեան համար հիւրանոցում 1907 թ.	678	40
8.	Հիւրատան վառելիքի, փայտի և անտրացիտի համար	430	71
9.	Ռոճիկ հիւրատան կառավարչին և ծառայողներին	1130	»
10	Առանձին տուրք հիւրանոցի համար 1907 թ. (промысл. свидѣтельство)	276	»
11	Ընթացիկ ծախսեր հիւրատունը պահելու համար, ջրմուղ, լուացք, ախտահան., հեռախօս, նաւթ, ճրագ և այլն, մանրամասն հաշւով	1031	63
12	Մանր ծախսեր	42	75
	Ընդամենը ծախսված է մինչև 1 յունվ. 1908 թ.	13133	55

Կտակակատարներ՝ } Մ. Բերբերեան
Կ. Քարաքաշեան
Ի. Սելինեան

Ա. ՓՈՐՍՈՒՂԵԱՆ
ԹՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ Ա. տարի . . . 25 կ.
» » » » Բ. » (հիմ. բարեփոխված) 25 »
» » » » Գ. » (հիմ. բարեփոխված) 25 »
Այս դասագրքերը կազմված են կենտրոնական ժողովում ընդունած ծրագրի համաձայն։ Բարեփոխութեան ենթարկված՝ փորձված ուսուցիչների ցուցմունքով։ Ընդունելութիւն են գտել շատ աչքի ընկնող դպրոցներում, պետական և ծխական։
Գլխաւոր պահեստները՝
Կազմողի մօտ—Карсъ, А. Порсугянъ.
Թիֆլիսում—«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», կենտրօնական և «Փարոս» գրախանութներում։
Ախալքալաք—Տօնական Տօնականեանի մօտ։
Ալէքսանդրօպօլ—Գէորգ Ստեփանեանի մօտ։
Գրավաճառներին ձեռնտու պայմաններ։
10—2

ԺԱՄԱՑՈՅՑ
եւ
ԱԾԵԼԻ

ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ
ԻՐԵՐ
ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ
ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ Է 150 իրեր
միայն 8 ր. 95 կ.

1) Անգլիական սև պողպատէ տղամարդկանց կամ կանանց բաց ԺԱՄԱՑՈՅՑ։ Ժամացոյցի մեխանիզմը արտասահմանեան շինուածք է և պարգևատրվել է համաշխարհային ժամացոյցի ցուցահանդէսում։ Լարվում է առանց բանալիի (ռեմօնտուար)։ Ժամացոյցը բանում է րօպէ առ րօպէ, որի համար երաշխաւորութիւն է տրվում. 2) Տղամարդկանց կամ կանանց նորաձև պարանոցի շղթայ. 3) Գեղեցիկ տեսքի բրելօկ. 4) Ժամացոյցը գողացվելուց ազատ պահող գործիք. 5) Անգլիական լաւագոյն պողպատէ ԱԾԵԼԻ. 6) Ածելիաման. 7) Նիկելի փոքր թաս սապօնի համար. 8) Վրձին սապօնելու համար. 9) Սապօնի փոշու արկղիկ. 10) Թաւշեայ շպաբի արկղիկ. 11) Կարապի բմբուլից մինչև շպարվելու համար. 12) Ցանկացողներին ածելիի և իր պարագաների փոխարէն կարող ենք ուղարկել կանացի նորաձև բրօշկա և մի զոյգ պարիզեան գոհարազարդ ականջօղեր. 12—14) Տուալէտի արդուզարդարանք, բաղկացած հայելիից, սանրից և կօշիկներ կոճկելու կարթից. 15—19) Գարնիտուր, բաղկացած կրծքի 2 և մանժէտի 3 արտասահմանեան աշխատանքի զապօնկաներից «Մօդերն» ոճով, կամ թէ սրա փոխարէն կանանց սանրեր. 20) Ամերիկական գրպանի մկրատ. 21) Գրպանի դանակ. 22—23) Գրպանի մատիտ և գրիչ. 24) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 25) Պարիզեան սեղանի գոհարազարդ նկարներ. 26—75) 50 լուսանկարչական գողտրիկ նկարբէօսկօպ մեծացնող ապակիներով. 76—100) 25 Carte postale բաց նամակներ գեղեցիկ եներ ստերէօսկօպի համար. 100—125) 25 լաւագոյն նկարներով, որոնք կարող են մի սիրուն զարդը դառնալ. 126—150) 25 այդպիսի ծրար։ Բոլորի համար միայն 8 ր. 95 կ. Նոյն իրերը, խուլ ժամացոյցով—1 ռուբլով թանգ, այսինքն 9 ր. 95 կ., իսկ արծաթեայ խուլ ժամացոյցով միայն 16 ր. 95 կ.։
Ինչպէս տեսնում էք, սրանից էժան չէ կարող լինել։
Ուղարկվում է և վերադիր վճարով
Ծրարելը ձրի։ Գործադրութիւնը օրինակելի, Ուղարկելու համար յաւելեալ առնըվում է Եւրոպական Ռուսաստան՝ 65 կ., իսկ ասիական—95 կ.։

Լաւութեան լիակատար երաշխաւորութեամբ.

ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ ՀԱՍՑԷԱԳՐԵԼ
Московскій Центральный Складъ Часовъ

Խնդրում ենք չը խառնել վարշավեան ֆիրմաների հետ.

Москва. д. Виноградова. № 126
P. S. Փողով կամ նամականիշերով գրաւական ուղարկողներին իբրև նուէր ուղարկվում է գեղեցիկ քորոց փողպատի (գալստուկի) համար։
36—10
(Կ. Հ.)

Типографія „Экономія“ Ав. Мугдусіакопова съ С-ми Большая Бакская ул. № 3.